

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szemléi részét illető cikkek a szer-
Egész évre	4 írt.	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztőségnek a befizetési pénzek a pénz-
Félévre	2 írt.	—	tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	1 írt.	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

Katolikus tanári gyűlés.

II.

Múltkor cikkelyemben megjelöltem azon két pontot, melyet általános tanügyi szempontból alkalmasnak gondolok arra, hogy az idei tanári gyűlés tárgyalás alá vegye s ide vonatkozólag hozott határozatait a főtanhatósághoz s ezáltal a statusgyűlés elébe is felterjeszsze.

E két ponton kívül azonban vannak mások is, melyeket a mi sajátlagos autonómiai viszonyunk alapján és abból kifolyólag szintén a tanári gyűlés tárgyalása körébe tartozandónak hiszek.

Ilyen első sorban az erdélyi r. k. status tanári nyugdíjának ügye. Ez oly fontos kérdés, hogy annak tárgyalását nem tudjuk eléggé ajállani a gyűlés figyelmébe.

Mint mindnyájunk előtt eléggé ismeretes, az állam kivált a paptanárok nyugdíjazására vonatkozólag emel nehézségeket, holott ezeknek a helyzete sokkal előnyösebb ránézve, mert sem özvegy-nyugdíjjal, sem árvák nevelési költségeivel nem terheli a nyugdíj intézetet, s mégis megakarja tagadni tőlük, illetőleg halálesetükre a temetési negyed megállapítását.

Igaz, e tárgyban vannak statusgyűlési határozataink, melyek nyugdíj intézetünk eddigi tagjai irányában, e tekintetben elég megnyugtatók, de mi jövőre, a most még nem tagok számára is biztosítani kívánjuk mindazon jogokat, melyeket a status méltányossági alapon a régi tagoknak biztosít. Ezért kívánjuk, hogy — ha csakugyan átad az államnak — a státus mindenkire nézve mindazokat a jogokat biztosítsa szerződésileg, melyeket a mi nyugdíj-szabályzatunk és a statusgyűlési határozataink biztosítanak.

Különböen a mi véleményünk e kérdésben az, hogy

inkább maradjunk meg autonómikus szervezetünkhöz hiven függetleneknek, s ne vegyítsük össze alapunkat az állami ny. intézet alapjával. Mert hiszen mi tanárok az államosítással tulajdonképen semmit sem nyerünk. Hiszen a mai nyugdíj alapunk azokkal a befizetésekkel, melyek a befizetés új módzatai szerint elő vannak írva, teljesen elégséges arra, hogy éppen azt a megfelelő nyugdíjat biztosítsa az arra érdemesülteknek, melyet az állami intézet biztosítana, ha az ő tagjai lennénk. Hogy az átvétel esetén mennyi anyagi haszna lenne a statusnak a mai nagy alap $\frac{3}{4}$ részének megmaradásával, az nekünk nem nagy vigasztalás azzal a sérelemmel és veszteséggel szemben, mely személyenként érni fogna, ha eddig szerzett jogaink épségben tartása nélkül államosítatnánk.

Tárgyalandónak tartjuk továbbá a Rendtartást, a tanári szabályzatot és a tanulók fegyelmi szabályait is, melyeket a főtanhatóság a múlt évi statusgyűlés határozata alapján az egyes testületekhez már le is küldött. Meglehet, sőt szükséges, hogy minden egyes testület a tárgyak fontosságához képest megteszi a maga, szükségesnek és helyesnek tartott észrevételeit, de mi mind a hármát oly fontosnak tekintjük, hogy szükségesnek tartjuk a mostani nagy gyűlésen való tárgyalásukat is. Positive tudjuk u. i. hogy pl. a tanulók fegyelmi szabályzatainak éppen úgy mint a régi tanári szabályzatnak egyes szakaszait sok intézetnél igen laxan értelmezik és hajtják végre. Pedig ezekben is kétségtelen egyöntetűségre kell törekedni s eljutni az ugyanazon természetű intézeteknél. Meg azért is jónak tartanók a tárgyalásukat, hogy így lehetőleg egységes eredményre jutván, egyöntetű véleményt terjeszthetnénk a főtanhatóság elébe, mely azt jobban felhasználhatná, s a mi szavunknak is az egyöntetűség nagyob tekintélyt és súlyt kölcsönözne.

Arra mindenestre törekedni kell úgy ezen szabályokban, mint a Rendtartásban, hogy legalább is nyelvtanilag kifogástalan helyességgel legyenek szövegezzve; továbbá, hogy egységes eljárás legyen úgy az ünnepek megtartásában, mint a vásár- és hétköznapi templomba járás idejére nézve valamennyi intézetben.

Utolsónak hagytam a tanári kongresszusnak, helyesebben az erd. rk Tanáregyesületnek még mind ez ideig lebegő kérdését. Úgy értesültünk — bár esélődnünk benne! — hogy a főtanhatósághoz felterjesztett alapszabályokra azon válasz érkezett, hogy a tanári gyűlések megtartása ellen kifogást ugyan nem emel az igazgató tanács, de nem egyezik bele, hogy alapszabályainkat a miniszteriumhoz terjesztjük fel jóváhagyás végett.

Megvallom, hogy ez a hír oly különösnek tetszik, hogy alig lehet egyelőre teljes hitelt adni neki.

Mert mit jelentene ez egyebet, mint hogy maga a kat. státus akadályozza meg azt, hogy tanárai katolikus tanügyi érdekeik védelmére és előmozdítására egyesületet alakítsanak.

Hiszen manapság nyilvánosan működő társaság lehetetlenség miniszterileg helyben hagyot alapszabályok nélkül. Azt hiszszük itt valami félreértésnek kell fenforogni, mert azt csak nem tételezhetjük fel, hogy épen maga státusunk akarná újrat állani a katolikus jelzés alatti egyesülésnek.

Aggaszt továbbá egy másik jelenség is. Mint a hírlapok közléséből látszik, az igazgatótanács székhelyén, Kolozsvárt, tartott rk. tanáregyesületünk tanári kara — nem tudni a főtanhatóság tudtával-e, a nélkül-e? — az ottani felekezeti (ref. és unit.) tanári karokkal fusionálva egy közös helyi körévé alakult át az egyetemes Tanáregyesületnek. Nem lehet feltételezni, hogy ebbe a katolikus főtanhatóság beleegyezését adta volna, hiszen a múlt évi igazgatótanács jelentés is azon óhajnak adott kifejezést, hogy a státus által fentartott intézetek közül a szervezetek vezetése alatt lévők is vegyenek részt a többi gymnásiumaink tanárai által tartott ugynevezett kongresszusokon.

Feltűnő, hogy a kolozsvári gymnasium tanári kara eddig mindég vonakodott a mi katolikus gyűléseinken való részvételtől, s most a nem katolikusokkal alakít egy helyi kört.

Épen ezért kérjük a marosvásárhelyi nagygyűlést: tegye e kérdést komoly megbeszélés tárgyává és a mily helyes, korrekt katolikus álláspontot fog-

lalt el a múlt évben Cs.-Somlyón tartott gyűlés akkor, mikor az őket egyesülésre felhívó sepsiszentgyörgyi ref. tanárok ajálatát elvi a lapon nem tette magáévá: fejezze ki most is e sajnós szakadással szemben a helyes katolikus álláspontot; továbbá intézzen kérelmet a főtanhatósághoz, hogy ne engedje a szép eszmét, a katolikus tanáregyesület kérdését egy rendőrileg bármikor eltiltható zűggyűlés színvonalára lesüllyedni, hanem engedje meg e szabályoknak jóváhagyás végett a miniszteriumhoz való felterjesztését. Utasítsa továbbá a státusgyűlésen megjelenő tagjait, hogy ott tegyék szóvá a dolgot, hogy ott döljön el a kérdés is, mert ilyen függő helyzetben nem tartjuk állásunkkal és nemes célunkkal megegyeztethetőnek a további gyűlésezést. Dixi.

A pap mint énekes az oltárnál.

Az ének mint egy vörös fonal húzódik át az egész isteni szolgálaton a templomban, egyházban s ezzel együtt a papnak életén is. A szent mise, a vecsernye, temetés- és népajátosságoknál: mindenütt kötelessége a pappak majd hosszabb, majd rövidebb énekeket végezni már hivatalánál fogva is.

Ez oly tény, melytel a papi pályára készülő fiatal deáknak már jókor tisztába kell jönni és tenni meg az énekbeli és zenészi eltanulmányokat. Sajnos azonban, hogy ez a legtöbb esetben nem történik, ellenkezőleg arra tanít a tapasztalás, hogy épen azon fiatal emberek tartják magukat távol a zenészi és énekgyakorlatoktól, a kiknek az ismeretek és a készség ezen a téren, a későbbben választott pályán épen nélkülözhetlenek. Egyetlenegy magasabb pálya sem kívánja képviselőitől egy bizonyos mértéket a zenészi ismeretben, csupán a papi állás, a mit azonban nem igen szoktak figyelmenre méltatni. A fiatalság ideje, a gymnasiumban töltött tanulási idő, ezen fontos pontra nézve gondatlanul telik el és csak a papi seminariumban való belépésekor veszi észre az ifjú mily sokat mulasztott el. Akkor már persze némelynek a legjobb és legerősebb akarata mellett is alig lehetséges, a legszükségesebbet is megtanulni: a hang durva, tehetetlen, rozsdás, a zenészi hallás, talán természeténél fogva gyenge, szinte teljesen eltompult, a legelemibb dolgok és fogalmak a hangképzésről, kotákról, hanglépcsőkről stb. stb. hiányoznak.

A szegény ember egy borzasztó kínos szoktatásra van utalva, főleg ha még gyenge a hangtehetség is.

Itten már előre látható, mily kevéssé fog hatni az ilyen papnak éneke az isteni tisztelet emelésére és a hívő közönség ajtatosságára; és mégis az anyaszentegyház ezen célt tűzte a szent énekek elé. A papnak énekei: bizonyos mértékben fontosabbak a karnak énekeinél a liturgikai istentiszteletnél, és sok panaszra szolgált okot, ha a pap ezen kívánalmaknak, melyek az oltár előtt végezendő énekek miatt hozzája fűződnek, teljes mértékben eleget nem tesz.

A liturgikai énekek szem előtt tartandó: 1) hogy az énekek helyesen adassanak elé. Epen ezért joggal követeljük

hogy az anyaszentegyház által előírt szertartások a szent misénél és a többi szent ténykedéseknél a legpontosabban végeztessenek; épen úgy magától értetődik, hogy az anyaszentegyház által előírt és kiadatott dallamok épen olyan pontosan adassanak elő, ahogy azok a liturgikai könyvekben — a missáléban, rituáléban és pontifikáléban elő vannak írva.

A hogy a papnak a liturgikai szöveg szent és sérthetetlen, mivel az anyaszentegyház által adatott, épen ily mértékben kell hogy szent és sérthetetlen legyen a hang és dallam, melyek a liturgikai szöveget megdicsőítik és az imának mintegy hatványozott karaktert kölcsönöznek.

Ezen dallamok is azon Lélek mélységéből eredtek, aki az anyaszentegyházat kezdetétől fogva vezette és élteti; ki merne bozózogni, hogy azokat könnyelműen korrumpálni és szétdarabolni, sőt csak egyetlen hangját is megváltoztatni megkísérelje?

A liturgikai oltárénekeknek igen helyesen az ő dallamos tétéleikben kell előadatniok, az előírt intervallumok, vagy előírt kötések, az adatott modulációkban. A ki tán az oratóio hangnál az ugynevezett punctum principale és a semipunctumnál az előírt modulációkat semmiképen sem tartja meg vagy azokat feleseréli és hamisítja, ki a prefáció intonálásánál, a Pater noster, a Te deumnál a nagy harmadot a kis harmad helyett éneklí, a Gloria dallamánál Szűz Mária ünnepeken *fi*-t *f* helyett énekel, hibázik az első és legnevezetesebb postulatium vagy határozat ellen, a melyet az énekeket illetve felállítanunk kellett.

Továbbá az egyes énekek akkor adassanak elő, mikorra azok elő vannak írva. Ki p. o. Szűz Mária ünnepeken a Gloria solemnis intonálja, ki karácsonykor, vagy az Urnap ünnepein a solemnis Ite missa est-et éneklí, (tudvalevőleg de Beata-t kell énekelni), ki egy duplex ünnepen a ferialis prefatiót éneklí, szintén hibázik az engedelmesség ellen, a melylyel a legfelsőbb egyházi hatóságnak tartozik.

Ez t. i. nemcsak a dallamok tartalmát, hanem pontosan előírta azt is, mikor jöjjenek azok használatba.

Isten önkény, szeszély vagy gondatlanság a pap részéről semmi esetre sincs helyén, sőt szigorúan elkerülendő.

A liturgikai könyvek erre nézve is pontos utmutatásokat adnak, ezeket tanulmányozni kell és azok szerént kell eljárunk.

A papi énekek maguk általánosságában — leginkább a római formában — oly könnyűek és egyszerűek dallamaikban, hogy bátran kimondhatjuk: száz között alig találhatik egy, a ki nem volna képes azokat meg nem tanulhatni s az egyéni tehetség biányát szorgalmas gyakorlattal nem pótolhatná.

2. Az oltárénekek előadásánál továbbá helyes *accentuatio*ra kell törekedni; a hangsúlyozott szótagokat ki kell emelni, a nem hangsúlyozottakat gyengébben kiejteni. A mit ezen pont ellen vétének, az szinte hihetetlen, különösen a prefáció és a Pater noster elénekléséül.

Mily gyakran halljuk énekelni *regnum regnum* helyett, tuum tuum helyett, némely papok énekelnek a Credo intonálásánál: in unumot — in u-num helyett stb. Legkönnyebben áll elő ezen hiba, ha a dallam fölfelé emelkedik a nem hangsúlyozott szótagoknál a mi közönséges olvasásnál soha se történik és mit magáná senkisé megengedne meg, olvasás közben az éneklendő előadásoknál aggodalom nélkül szokott előfordulni,

hol egy éneklí a rövid szótagot, mint a hosszút is fordítva, épen mintha a prózoidiai törvényeket nem is ismernék. Pedig ez utóbbi esetet még föltételezni sem lehet. Ide tartozik a gyakori hibás mód is, a kisebb és noszszabb szünetek megtartásában az éneklél; úgy, hogy néha azt hisszük, hogy a latin nyelvben egész járatlan embereket hallunk énekelni, oly viaszosan és észszerületlenül kötik össze vagy szaggatják szét egymástól a szent szöveget.

Csak például ezen egy mondatot hozzuk fel a karácsonyi prefációból: „*nova mentis nostrae oculis lux tuae claritatis infusit*“; nagyon sokszor hallottuk, hogy a *tuae* után hosszút szünetet tartanak és csak azután teszik hozzá a *claritatis*-t.

Igaz, hogy az eddigi dallami formája ezen mondatnak főleg a kellő figyelem nélküli énekest könnyen vezetbette a hibás megállásra; de a legújabb misekönyv kiadásában már javítva van a dallamforma, úgy hogy hibás megállás, vagy szétszaggatás többé nem lehetséges. Erre akarnám különösen felhívni olvasóim figyelmét és kérni, hogy a régi missálé kiadásokban ezen helyet a legújabb kiadás szerint javítsák ki.

3. Szükséges, hogy az oltárénekek mindenek előtt *méltoan és áhitatosan* adassanak elő. Ide tartozik, hogy azok a kellő idő mértékben (tempo) és a helyes és kellő hangerevével énekeltsenek. A mi az időmértéket illeti, úgy az éneklél miudkét túlzás kerülendő, se igen gyors, se igen lassú ne legyen.

A ki az énekeket feltűnő gyorsasággal, mintegy levadászni akarja, az nemcsak az énekek iránti tiszteletet sérti, de az az Istent is megfosztja az iránta köteles imádási adójától s a hívő közönséget is megbotránkoztatja.

Az igen lassú éneklés ellenkezőleg elrontaná az énekekben lévő szépséget és a hívő népnél csak az isteni szolgálat iránti unalmasságot idézi elő. Azért kell egy kellő és helyes középútat találni. Kell hogy magunkat tájékoztassuk az ima tartalmáról, a magasztos szövegről és dallamokról és azután az énekek előadásánál friss, keresetlen modorban azokat ábitattal előadni. Ha ezt így tesszük, akkor magától eltaláljuk a helyes időmértéket az előadásnál. Azonkívül alkalmazzuk magunkat helyes minta énekesekhez, a siket hallottunk és főleg ne legyünk érzékenyek azok iránt a kik bennünket hivatott állásukból kifolyólag hibáinkra figyelmeztetnek.

Ha a régebbi években a lassú vontatott éneklés inkább napirenden volt, az én tapasztalásom szerint, az utóbbi időben az énekeknek mohó, méltatlan és ábit nélküli levadásása ellen panaszkodhattunk, különösen azon esetekben, a hol a szöveg hosszabb és nyújtottabb, mint rendesen. Ha csakugyan p. o. a lecke vagy az evangelium szokottan hosszúak, minden bizonynyal lehet a recitálendő előadásnál valamivel sietőbb időmértéket használni; de akkor is az írás jelekre, a mondat részekre kell ügyelni és megállani, a végénél a modulatiokat csendesen és tisztán kifejezésre juttatni. Ezáltal kap az egész kellő nyugodtságot és méltóságot.

Milyen hangerőben adassanak elő az oltárénekek? Itten is őrizkednünk kell a túlzásoktól; de se igen hangosan, se igen halkán; sem kiáltani, sem susogni. Főlébreszti a hallgatóknak türelmetlenségét, ha a paptól vagy a segédlettől keveset vagy semmit sem hall a templomban. De ellenkezőleg rosszul hat mindenkire, még műveletlen kedélyekre

is, ha az oltártól oly ének bangzik, mint egy kiabálás az árénában, mely fület és kedélyt egyaránt sért. Kinek a természetül gyenge hangorganuma van, az gyakorlat által és egy kis erőltetéssel az egész templomban hallhatóvá teheti énekét, ki ellenkezőleg hangos, talán igen erős hanggal rendelkezik az mérsékelve magát és ne keresse abban dicsőségét, hogy az oltárnál minél hangosabban hallassa erős kiáltását. Lehet, hogy némelyeknek a hallgatók közül a templomban az tetszeni fog, de ne álltassuk magunkat; a pars majornak és sanioruak a hívek közül az olyan kiabálás az oltártól nem fog tetszeni. Ezek inkább bántva fogják magukat érezni, mivel ők helyes érzéssel bírnak, s tudják, hogy oly szent helyen, oly magasos cselekvésnél, oly lélekemelő szavakhoz szobáziás, cifrázott énekiabálás illetlen s minden ájtatos visszatartásra és mérséklésre mutat és kényszerít e téren. Ezért: nem clamor, hanem amor, semmi kiabálás, hanem ájtatosság és alázatosság.

4. Ezen előre becsátott és megállapított tulajdonságok miatt az oltáréneket nemesek általánosságban alapos és lelkiismeretes gyakorlást kíván, hanem részletes ének előkészület is szükséges a templomi ténykedéseknél. Mily gyakran tapasztaljuk a folytonos dadogva és keresve éneklő kezdőknél az oltár előtt, hogy nála a szükséges előkészület hiányzott. Igen erősen bíznak a természetes ügyességükben és azután meglepik őket a nehézségek, minek eredménye zavar és bosszantás a templomban. De ennek nem szabad így lenni. A magaszos liturgikai imaszavak iránti becsülés és tisztelet és az ők dicsőítendő dallamuk kell hogy az oltár szolgát ösztönözzék, hogy azokat újabb gyakorlat tárgyává tegyék kivált akkor, a mikor oly szövegeket és énekeket kell előadni, melyek ritkábban fordulnak elő.

Mily csodálatos szépek és magaszosak az oltárénekek, ha azokat a helyes dallam és accentushoz, helyes időmértékben és megfelelő hangerővel énekelik!

A tisztelet és díszet, melyet mi általuk a legtöbb Urnak nyújtanak, mérhetetlen; de éppen oly mérhetetlen nemesítő és felmagasztaló behatása is a tökéletes oltárénekek az érdekeny kedélyű hívekre.

Fogarasi János.

János úr viszontagságai.

— Humoreszk. —

Prokupek Sámueltól.

„Ördögös villamos világítás“ szólott önmagában dörögve János úr, midőn a jó barátok körében eltöltött vig „muri“ után, úgy hajnal felé haza botorkált. A nagy piacon vigan sugározgatók a villamos ivlmpák tényüket, megszégyenítvén a holdat, mely eső felhők mögött bugdácsolt. „Ügyetlen emberek“ folytató önmagában elmékedéseit János úr; nem vették észre, hogy azok a villamos lámpák terdén vannak feltéve; én most éjjel is jól látom. Nincs is semmi aesthetikai érzés azokban az emberekben. Hajh! jobbak

voltak azok a petroleum lámpák, mert azok többnyire korán ki szoktak aludni s a magamféle becsületes embernek nem kellett szégyenkeznie ország világ előtt, ha úgy hajnal felé tart hazafelé. De hm! Miért, kitől szégyenleném én magam; hogy egy pár pohár jó bort elfogyasztottam jó barátok társaságában, hogy ilyen „jókor“ megyek haza mi van abban? Kivel nem történt volna ez meg egyszer életében?! S aztán én teljesen „normalis“ állapotban vagyok. Egy . . . kettő . . . három, olyan egyenesen jórok, mint egy granateros. Ejnye! Ez az átkozott flaszter . . . majdnem elestem . . . Azok a városatyák nem tudnak már egyszer jó járdáról gondoskodni! Szégyen, gyalázat! Az ember itt lábát törheti világos nappal!

Ilyen és hasonló zsörtölődések között ballagott baza felé János úr. Künn lakott a külvárosban és még jókora út állott előtte. Az eső kis cseppekben kezdett hullani; távolból egy éber kakas hajnali kukorigálása hallatszott. Ezen éber állat hangján és János úr egyenlőtlen lépteinek zaján kívül mi sem hallatszott, mely csend honolt az utcákon, a város lakói hajnali, legédesebb álmaikat álmodták.

János úr rózsás hangulatban volt. Felmerült ugyan, de csak egy pillanatra, keblében az aggályosság érzete: mit fog mondani mindezekhez kedves hitvestársa, de hát még anyósa! De csakhamar elűzte az aggályos gondolatokat, mellére ütven keményen szólott: én vagyok az úr a háznál; a többieknek „tács“. A rózsás bangulat újból felszínre emelkedeti keblében kitérő érzelmei dalolásra készítették s felhangzott rekedt, borközi hangon:

„Hármat rikkantott már, hármat rikkantott már a rigó, a rigó, a rigó,

Nem parancsol nekem, nem parancsol nekem a bíró, a bíró!“

„De bizony parancsol az urnak az törvény!“ ezen szavakkal állott eléje egyik kapualja elől egy furesza alak. Hátán nagy bőrs bundát viselt, fejét tatár kucsma ékíté, kezében alabárdot, vagy más nyársféle gyilkoló szerszámot bordott.

„Ki az?“ szólott János úr visszarettenve. Mit akar?
„Azt tanácsolom az urnak, viselje magát esendességben s ne zavarja a békés polgárok éjjeli nyugalmát!“

„Hogy mer maga nekem parancsolni! Hallja maga! Szabad alkotmányos államban élünk, itt nincs helye a zsarnoki önkénynek, menjen a dolgára!“

„Nem úgy uram, ha még egy szót mer szólani, rögtön bekisérem a readőrséghez, mert rőndnek muszáj lenni éjjel is, tudja az úr! Én vagyok az éjjeli őr.“

„Alhá a bakter!“ szólott János úr egy kissé alantabb hangon. „No ne tüzeljen úgy barátom. Hiszen tudja, ha az ember jó barátok közt volt . . . s egy pohár bort megivott, no tudja? folytató zseibeiba keresgélve „fogja, legyen szent a békeség, én jó ember vagyok, még a légynek sem szoktam ártani, jó északát!“

„Azaz inkább „jó reggelt“, válaszolt kiengesztelődve a renduek éjjeli őre; „de a bidnál, azt tanácsolom, vigyázzon magára!“ „Soha se gondoljon velem“ válaszolt menetközben János úr. „Szedte, vette bakterje“ szólott önmagában, „bezzeg a békés polgárt megállítja, ha egy kissé elszólja magát s a sok betérés és rablás tetteit még mai napig és hiába keresik. Hejh Bánffy, Bánffy, ha engem tennél meg e városban rendőrkapitányyá!“

„Sipire!“ szólott egy fehér szőrű macskához, mely az országúton átfutott. Nem tudsz otthon nyugodni, mit kalandozol az éjszakán, vigyázz mert a rü d n e k éjjeli öre megtalál még csipni téged is.“

A belváros utcáin már áthaladt az azon sikátorhoz ért, mely a külvárosba vezet s melynek alsó felénél a folyó víz csendes zúgással letelé folyik. A házak itt már ritkábbak voltak, de mindeniköknek udvaráról élénk esaholás hallatszott, a házak négy lábú éber örei megugatták az oly „korán“ haza ballagót. „Csiba te“ szólott János úr egy kuvaszhoz, mely a kapu alól mérgesen ugatott s botjával a kutya felé szúrt.

A kuvasz ugatása még mérgesebbé lön s János úr gyanus kopogásokat hallott háta megett, mintha a kuvasz a kerítésen átugorni szándékozna. Meggyorsítá tehát lépteit, mert hiszen nem igen óhajtotta a mérges állat fogaival való megismerkedést. Már majdnem a hídhöz ért, midőn egy pillanat alatt az összes villamos lámpák kialudtak s mély sötétség fogá őt körül.

„No még ez kellett! kiáltott fel dühösen János úr; tehát ezért fizetjük ezt a drága újmódi világítást, hogy mikor legnagyobb szükségünk van rája cserben hagyjon bennünket! No megálljatok, szólott botjával a város felé fenyegetve panaszt emelek, hírlapokban foglak pellengérré állítani titeket. Dörmögve ballagott a hid közepe felé midőn hirtelen, mintha lábai a földre gyökereztek volna, megállott, majd a nyakát előre nyujtva kémkedően figyelt.

(Folyt. köv.)

Kalászat.

a tudomány mezején.

XIX.

Marcus Cató, midőn Bithyniából követek érkezének Rómába, a kik közül egyiknek lába kőszvényes, a másiknak feje sebekkel rakott volt, a harmadik pedig hóboriban szenvedett, ily megjegyzést teve: „Gyönyörű mákvirágok. Rossz a lábuk, beteg a fejük és ninesen eszök.“ —

Az atheneiek az öregségről, s az öregek iránti tiszteletéről szigorú törvényt hozának, de úaik mitse adtak rájuk. Egyszer atheni, ősz követek érkeztek Spártába és szokás szerint a templomba mentek, de minden helyt elfoglalva találának. Ekkor a sprátai ifjak vetekedve igyekezének nekik helyt adni; mire egyik atheni követ ilyen megjegyzést, — de nagyon találót — teve: „Úgy látszik, hogy az atheneiek a törvényt hozzák, a megtartását pedig a spártaiakra bízzák.“ —

Sajnos dolog, de nem új, hogy a mostani században is egyre-másra gyártják a törvényt, de annak megtartását a szegény emberre, a szomszédra bízzák. —

Az atheneieket gáncsolá Aristoteles, hogy gyümölcs nemesítést és törvényt találtak ugyan fel, de a törvény megtartását a futó fellegekre bízzák. —

Epicurus mondá, hogy a törvényt okos embereknek hozzák, nem pedig a tudatlan, bárgyá néptömegnek. Mily boldogság, hogy nálunk minden embert, még a feleszűt is okosnak tartják! —

„A talpig becsületes ember, olyan mint az erdei szalonna, ritka madár, mondja egy világlátott férfi —

A pletykázni szerető asszony, olyan mint a nemzet: nyelvében él. —

A való pör olyan, mint a rossz álom: a vége kellemes ébredés. —

A legtöbb terv olyan, mint a kéményseprő: füstbe megy. —

Midőn Pittácutól azt kérdezé Croesus, hogy mi módon lehet a birodalmat fenntartani; így felele a böles: „Érc által“; mert a régiek ércebe vésték vala törvényeiket. Most a birodalom roskadoz a törvények nagy halmaza, sokasága miatt.

(Folyt. köv.)

Kóródy Endre,
ny. igazg. tanár.

Meti krónika.

Gyulafehérvár, 1897. április 3.

Leesett végre a nagy kö a miniszterelnök lelkéről, így lehetne szólanunk, ha az egész költségvetési vitát valóban komoly munkának tartottuk volna.

Megszáza a t. Ház a költségvetést, az appropriációval együtt a Bánffy-kormányának van már pénze, s van pártjának vezéréhez rengeteg bizalma, mint ezt Csáky A. és Tisza J. grófok szükségesnek érezték ostentative kijelenteni.

Úgy látszik a nagy munka szerfelett megviselte a jó honatyákat s főleg a munkaadót, Bánffyt, mert már a márc. 31-i ülésen nem igen volt se munka, se munkás s csak rövid $\frac{3}{4}$ óras ülést bírtak szusszal kibuzni.

Az egész költségvetési vita záradékául a főminiszter szónokolt a maga izlése és módja szerint, bele találván magát a Napoleoni szerepbe s azon böles eredményt constatálván, hogy az ellenzéki szónokok által felhozott sérelmekkel nem érdemes vitába bocsátkozni s ezért nem foglalkozik azokkal, hanem a bizalmat és a pénzt elvárja s él belőle és tartja az országot is nagy egységes pártja támogatása mellett.

Hanem volna nagyon elhasznált, annak a járni nem tudó szekely legénynek a szavait citálnám rá, kit arra biztattak, hogy már egyszer hagyjon fel az üléssel s álljon fel a lábára, mire ő nagy bölesen azt válaszolta: Fel a s... tám hogy elessem.

Azalatt, míg folytak ezek a tárgyalások, a politikai élet egén egy-egy bozontos felhő mutta magát s minden pillanatban vihar kitörésétől lehetett félni. Ilyen koválygó felhő volt a kossuthista Pichler és gazdájának Ferenc urnak szennyestorgatása, kiről a volt gazdája nem a legajánlóbban töltötte volt ki a qualificationalis rovatokat, mert azt írta a hűsége címűbe, hogy az enyém és tied kezelésében hibákat enged meg a kréta körül, azért hagyjon is fel a magán titkárodással és pénzkezeléssel, hanem maradjon csak a politika pályán, hol tudvalevőleg egy egész nemzet szellemi, erkölcsi és anyagi javaira kell csak vigyáznia. Valami bolond tyúk ezeket a dolgokat kikaparta, de oly nagy az a parlamentben bemutatott szemétdomb halmaz, hogy bőven jutott belőle takaró, hogy alája temessék egy szemétdombra szánt levélbe takarva a szennyest s pártja örvendezése közt a tékozló fiút rehabilitálják.

Ad notam rehabilitatio.

Úgyancsak úszunk benne, mint az olábfalvi atyafi a vöröstengernek nézett baricska vetésben. (Orra bukva porosan.) Rehabilitálta Morzsányit az Erzsébetváros, midőn be-

köznev megfejtését ideigtatom a füzetből): Priskus rhetor beszéli, hogy a hunnok megvendégelték „pro vino *medum* sic enim locorum incolae vocant, qui nos comitabantur, ut nobis ministrarent, *cenchrum* advehebant, potionem ex hordeo praebentes, quam *camum* barbari appellant.“ Eszavakból Imets így okoskodik: „Priscus szerint tehát e szók *cenchrum medum* és *camum* barbár vagyis unum szavak; s miután azt értelmezi is és pedig a *cenchrust*: eleségnek, a *medost* bornak és a *camost* árpából főtt italnak jelezvén; én úgy találom, hogy az első szóban, a magyar *kenyer* (sic), a másodikban vagy *nedű* nedv-nek nevezett bor vagy a bor helyett felszolgáltattott *méz*, mézbor vagy *méhsör* rejlik. A harmadik szó pedig nem egyéb mint *kán* kiesinyítve kauesó.

„*Hunivár* és *vadon* volnának az egyetlen hunn szók — írja Hunfalvi²⁾ — melyekből a hunnok nemzetiségére nézve okoskodnak, de *Jordanes Hunni várja* nem várát, hanem folyót jelent. A *vadon* szó pedig, melyet örményírókban fedeztek fel, egy maga nem sokat jelent.“

Ha Imets hatvan szavának fele vagy csak harmada is beválnék, azaz kiállná a tudományos kritikát, akkor ő nagy munkát végzett. Akkor a hagyomány mellett ott volna a legerősebb bizonyíték, a nyelv s a szélesség kérdése természetesebb és biztosabb megoldást nyerne. Addig is Imets munkáját, mint nagyon érdekes és figyelemreméltó tanulmányt legmelegebben ajánlhatjuk.

Eröss.

* „**Ave Maria gratia plena**“ négyes vegyes kara dallamosította és nagyságos és főtisztelendő Fabián Sándor püspök helyettes és apátkanonok úrnak ajánlotta Resch L. György gyulafehérvári székesegyházi karvezető. 1. Ha mint általános zenész tekintem Resch úrnak compositióját és annak harmonizálását, akkor csak dicséretet mondhatok munkája felől, mert dallama valóságosan édesen hangzik és fülbe-mászó, akkordjai és hangmenete cörrekt, megtelelenek a zene-szeti szabályoknak és ha különösen jól betanított kar adja elő ezen imát, talán áhitatra is buzdítaná az imádkozó hűveket. De ha mint szigorú egyházi zenekritikus az ének fölött itélkezem, akkor sajnos nem dicsérhetem, mert az egyházi komoly és szent előírt modornak nem felel meg. Inkább egy szép szerelmi ömlengésnek való, mint a szent Szűzel vele dicsőíteni éneknek. 2. Vétett szerző úr a prozodia ellen is a „*Dominus*“ szóval; *Dominus* szóban az első szótag a nehéz rész és a szerző úr könnyű szótagnak vette, minthogy a szót könnyű *tactus* részben alkalmazta. Ezek szerény észrevételeim különben azoknak, a kik az egyházi és a szent congregatio által előírt szabályait nem követik nagyon szigorúan, ajánlhatom a megvételre. Szépen van írva és fülbe-mászó édes dallamos akordokkal rendelkezik. Kapható a t. szerző urnál Gyulafehérvárt a várban. F.

— **Borromaeus** Kath. hitszónoklati havi folyóirat. Szerkeszti és kiadja Nagy Antal, győri szentszéki ülnök, zsinati vizsgáló, egyházmegyei bíráló, ó-szónyi plébános, a Szent-István-Társulat irodalmi s tudományos osztályának tagja. Tartalom: I. Keresztény tanítások: II. A házasság szentségéről. (Folytatás.) Nagy Antal szerkesztőtől. 2. Bőjt V. vasárnapjára: A legnagyobb szerencsétlenség. Horváth Lajos, győr-újvárosi plébánosól. 3. Virágvasárnapra. (Óltárbeszéd barkaszentelére). Lelkünk királya. Lévy Mihály,

1) 27 l. — 2. (Ethnographia 380 l.)

újszászi plébánosól. 4. Nagypéntekre: Krisztus keresztre szeretetet hirdet, szeretetre készlet. Nagy Antal, szerkesztőtől. Példák a nagypénteki szentbeszédre. 5. Husvét ünnepe: Jézus föltámadásának nagy csodája. Mladonicky Ignác, győri székesegyházi kanonoktól. Példa az ünnepi szentbeszédre. 6. Husvét-hétfőre: A föltámadásban való hit vizsgáló volta. Dr. Giesswein Sándor, győri püspöki titkártól. Példák az ünnepi szentbeszédre. 7. Fehér-vasárnapra: Csak a katolikus egyház igazán apostoli. Schlegel Péter, győri székesegyházi kanonoktól. Példa a vasárnapiszentbeszédre. Alkalmiak: 8. Papi konferencia beszéd. (A husvét szent gyónás alkalmára). Buzdítás az állhatatos lelki haragra. Szalay (Rusztikus) Pál, dadi esperes plébánosól. 9. Első-áldozás alkalmára. Horváth Béla, szent-terence-rendi áldozópaptól. 10. Halotti-beszéd prépost-kanonok fölött. Dr. Mohl Antal, győri székesegyházi apát-kanonok, belvárosi plébánosól. 11. Szerzetes-nővérek fogadalma megújításának alkalmára. Soóthy Gyula, komáromi káplántól. A győregyházmegyei hatóság engedélyével. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt = 8 korona.

* **A Kat. Hitvédelmi Folyóirat** 3-ik márciusi füzeté a következő változatos tartalommal megjelent. Tömörüljünk! — A pap és a munkás Irta: Ernst G. — Néhány szó a mai egyházi zenéről és annak reformjáról. Irta: Felber Géza. — Visszatér-e már valaki a halál országából? P. A. ut. Szécsény F. — Hore egy kakassal. Végigharcolja: Schaffer A. — Protestáns Szemle (A „hazaáruló“ pápaiak vagy meg se moccanj katolikus! — A görög kérdés. Kréta nélkül. Megoldja Ferenc, avagy a „római részvénytársaság“ kizsákmányolja a görögöket. — A megnevesített Sárkány, vagy akinek kevés a keresztye.“ — Fejes Dani megoktatja fejetlen barátját. Tanulóságos historia egy látthatatlan képen.) Onokrotalustól. — Irodalom: Kat. Hitoktatók kézikönyve. Ism: A. — S. — Karassó mellől. Ism. G. K. — Krisztus nélkül — Krisztussal. Ism: T. Pelik. Kr. — Vegyesek. — Egy iv regény. — Az apologetikus irányú folyóirat havonként jelenik meg. Előfizetés egész évre 4 frt. télre 2 frt. Megrendelhető Pozsony, ferenciek.

* Megjelent **Le a Szabadkőművesek** című anti szabadkőműves havi közlöny. Felelős szerkesztő Dr. Csapó. Megjelenik minden hó elején. Ára egész évre 4 frt. Ajáljuk olvasóink szives figyelmébe.

* Tisztelettel értesitem a ft. lelkeskedő papságot, hogy „**Esztési beszédek**“ című sz. beszéd gyűjteményem megjelent. A mű, mely 100 sz. beszédet tartalmaz s a leghirve-sebb francia s német szónokok beszédei után van átdolgozva, négy részre oszlik; hités erkölcsi, szertartás, rövid lelki s tulajdonképeni alkalmi beszédekre. Függelékül aranyemnyekzői beszédek vannak csatolva. A csinos kiállítású 29 nagy nyolcadréti ivre terjedő mű ára füzve (az árat előzetesen bekioldóknak bérmentesen szállítva) 2 forint (vel. 6 saera.) Angol vászonban díszesen kötött példányok is kaphatók. A megrendelések alulírottához, vagy a „Pázmány-sajtó“-ba intézendők. Szatmár, 1897. ápril. hó 2-án. Dr. Irinyi Tamás, teológiai tanár.

* A bold. Szűz tisztelőinek legkedvesebb könyve **A Lourdesi Novena** jelent meg 2-ik kiadásban. Kilenc napra felosztva közli a lourdesi esemény történetét, közbeszótt vallási fejtegetésekkel; aztán megfelelő imákat tartalmaz, s befejezésül több csodás gyógyulási eseteket. A „függelékben“

imák vannak reggelre és estére; ájtatoságokat a szentmisére és a szentségekre való járulásra; legvégül a három nyilvános liturgia. Imakönyvül is használható elmélkedési könyv, alkalmas minden időre, különösen május havára; oktató részében a bold. szűz tiszteletére való legszükségesebb tudnivalókat közli, hitbuzgalmi részében pedig kedves elmélkedések között oly történeteket ad elő, melyek mint legújabb keletű nyilvános esodák, kiváló hatással vannak az olvasóra. Legfőképpen mint az ájtatosságnak olyan alakja érdemli meg a kiváló figyelmet, melynek gyakorlása folytán igen sokan tapasztaltak esodálatos eredményt testi bajokban és lelki szenvedésekben. Ara fűtve 60 kr., kötve 90 kr. A mű kapható Adjtus Secundus utján, vagy pedig Reizer János könyvkereskedésében Szatmáron.

* **Katolikus Pedagogia.** Havi folyóirat Gyürki Ödön szerkesztésében, a következő tartalommal jelent meg: A katolikus pedagogia feladata. Irta: Mihályi Akos dr., a ciszterciarend budapesti tanárképző-intézetének tanára. Gyakorlatias vallás tanítás a középiskolákban. (Folytatás.) Irta Pokorny Emanuel, kir. kat. főgymnasiunai hittanár. Katolikus hitoktatás. (Tanterv. Folytatás.) Irta: Mazy Engelbert dr., a pannonhalmi főiskolán a nevelés tudomány ny. r. tanára. A középiskolai tanterv-revizio. Irta: Pintér Kálmán, budapesti kegyes tanítórendi főgymnaziumi tanár. A középkor tanügyi mozgalmái. (Neveléstörténelmi tanulmány.) Irta: Acsay Antal dr., a kegyes tanítórend budapesti tanárképző intézetében a nevelés tudomány ny. r. tanára. Canisius (Halálának háromszázadik évfordulója alkalmából.) Irodalom. (Neveléstörténelmi monografiák. I. — Mihályi Akos dr.: A papnevelés története és elmélete.) Vegyések. — A Katolikus Pedagogia célja a nevelés tudományt kat. szellemben ápolni, fejleszteni, különös gondot szentelve a kat. középiskolázás ügyének, érdekeinek. A Katolikus Pedagogia megjelenik minden hónapban, 4 ivdyi terjedelemben. A Katolikus Pedagogia előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt. A szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., koronaherceg-utca 17 sz.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Nsgos Pál István** t. kanonok, státusunk előadója március 31-én a helybeli főgymnasiumot meglátogatta, mint az igazgatótanácstól kiküldött iskola látogató s az nap este 7 órakor visszatért Kolozsvárra.

— **Köszönet nyilvánítás.** A Szent-István-Társulat kegyes adományainak száma f. évi március hó 13-án egy kitüntetö számmal szaporodott. A sárpataki róm. kath. clemi népiskola részére 49 drb. összesen 10 frt. értékü iskolai könyvet adományozott, mely jótékony adományáért, a róm. kat. iskolaszék hálás köszönetét nyilvánítja.

— **Néhai Veszely Károly prépost-plebánusnak állítandó sirkölkötségeire adományoztak:** A Szent István társulat tudományos és irodalmi osztálya 50 frtot. Jung Cseke Lajos apát esp. pleb. úr gyűjtőivén: Jung Cseke Lajos apát esp. pleb. úr 2 frtot. Bodó Albert p. eb. úr 1 frtot. Pap Albert pleb. úr 50 krt. Sebestyén Mózes pleb. úr 1 frtot. Bagoly Mihály s. lelkész úr 1 frtot. Szabó Elek pleb. úr 50 krt. Hadnagy Mihály pleb. úr 1 frtot. Rettégi József pleb. úr 1 frtot. Bajna Ferenc pleb. úr 1 frtot. Péterffy József esp. pleb. úr 1 frtot. Balogh Ferenc pleb. úr 1 frtot.

Hajkó László főgymn. tanár úr 50 krt. O'áh Antal pleb. úr 1 frtot. Bartós Dénes pleb. úr 50 krt. Laiber Antal pleb. úr 1 frtot. Szöcs János pleb. úr 1 frtot. Kovács József pleb. úr 1 frtot. Kovács Lajos esp. pleb. úr gyűjtőivén: Kovács Lajos esp. pleb. úr 1 frt 50 krt. Kovács Károly s. lelkész úr 50 krt. Kovács Lajos pleb. úr (Felviue) 1 frt 50 kr. Magdó Mihály lelkész úr 50 krt. Bálinth Endre pleb. úr 1 frtot. Kaeza István pleb. úr 1 frtot. Lőrincz Ferenc (Sintalva) pleb. úr 1 frt 50 krt. Lázár Antal pleb. úr 1 frtot. Thorotzkay Sándor úr 3 frtot. Bartha Boldizsár h. lelkész úr 1 frtot. P. Nagy Honorius h. lelkész úr 50 krt. Miklós Albert pleb. úr 1 frtot. Péterffy János plebános úr 2 frtot. Fülöp Alajos ny. pleb. úr 5 frtot. Gidófalvi Gergely esp. pleb. úr gyűjtőivén: Gidófalvi Gergely esp. pleb. úr 5 frtot. Prokupek Sámuel árvaházi igazgató úr 2 frtot. Balázs Ferenc pleb. úr 1 frtot. Bilinszky Lajos dr. zárdaiskolai igazgató úr 1 frtot. Melezer Károly s. lelkész úr 50 krt. Papp József s. lelkész úr 50 krt. L. Bakk Endre pleb. úr 1 frtot. Szöcs János pleb. úr 1 frtot. Barabás József pleb. úr 1 frtot. P. Simon Jenő szt. Fer. rendfőnök 1 frtot. Wiegand János pleb. úr 1 frtot. Összesen: 102 frt. Főösszeg 262 frt.

(Folyt. köv.)

— **Az erd. róm. kath. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** (Folytatása a 11 számnak.) Darvas János alapítótag, ajándékképen 20 frt. Pál István rgt. 1897-re 2 frt. Jung Cseke Lajos ptg. 1897-re 5 frt. Takó Béla rgt. 1897-re 2 frt. László József ptg. 1897-re 5 frt. Tállyán Miklós elf. 1897. I. fel. 2 frt. Veress István ptg. 1897-re 5 frt. Gál Miklós rgt. 1897. I. fel. 2 frt. Péterffy János ptg. 1897-re 5 frt. Kaeza István rgt. 1897-re 2 frt. Szabó Eszter elf. 1897. I. fel. 2 frt. Orbán Ferenc (Kis-Kapus) elf. 1897. I. fel. 2 frt. Buslig József elf. 1897. I. fel. 2 frt. Prokupek Sámuel rgt. 1897-re 2 frt. Terézvárházi tanító testület rgt. 1896-ra 2 frt. Papp Gyula elf. 1897-re 4 frt. Holló András elf. 1897. I. fel. 2 frt. Kovács Lajos elf. (Felviue) 1897-re 4 frt. Kiss András elf. 1897-re 1. fel. 2 frt. Puskás Tamás elf. 1896-ra 4 frt. Wiegand János elf. 1897-re 4 frt. Janesó Ernő rgt. 1897-re 2 frt. Fülöp Alajos rgt. 1897-re 2 frt. Mikházi szt. Fer. r. Zárda elf. 1896-ra 2 frt. 1897-re 1. fel. 2 frt. Orbán Ferenc (Csik-Szt.-Márton) rgt. 1896-ra 1 frt. 1897-re 2 frt. Rettégi József rgt. 1897-re 2 frt. Zsigmond (Dsig) Gusztáv rgt. 1896-ra 1 frt. 1897-re 2 frt. L. Bakk Endre ptg. 1897-re 5 frt. Domokos János elf. 1896-ra 4 frt. Gárdik Willibáld elf. 1897-re 4 frt. Hejja Kálmán rgt. 1897-re 2 frt. Bencze Lajos elf. 1897-re 4 frt. Báudi Vazul rgt. 1897-re 2 frt. Hosszú Ferenc elf. 1897-re 4 frt. Földes József rgt. 1897-re 2 frt. Andrásy Sándor elf. 1897. I. fel. 2 frt. Baráczy Albert ptg. 1897. I. fel. 2 frt 50 kr. Kiss Gusztáv elf. 1897. I. fel. 2 frt. Miklós Albert elf. 1897-re 4 frt. Both Demeter ptg. 1897. I. fel. 2 frt 50 kr. Agoston Lajos ptg. 1897-re 5 frt. Seethál Ferenc ptg. 1897-re 5 frt. Both Ferenc ptg. 1897-re 5 frt. Döcsy Péter ptg. 1896-ra 5 frt. Bagoly Mihály rgt. 1897-re 2 frt. Csiby Tamás rgt. 1897-re 2 frt. Wachek Zsófia rgt. 1896-ra 2 frt. Salló Károly 1895-re 2 frt. Jankó Antal 1896. I. fel. 2 frt.

(Folyt. köv.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kat. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.